

ELSIETETT HÁZASSÁG

ÁLLNI LÁTSZIK AZ IDŐ, amíg Gyárfás Miklós és Keleti Márton új — immár a harmadik — filmvígjátékát, az *Elsietett házasságot* nézzük. Észre sem venni, eltelik a másfél óra. Eltűnt a mozi, el minden, ami megelőzte az előadást; amíg a film pergett, beleéltük magunkat ebbe a kedves, bájos történetbe, megfeledeztünk gondjainkról és örömeinkről, helyettük egész lényünkkel részt vettünk Nádor József alias *Básti Lajos* és özv. Komáromy Gézáne alias *Tolnay Klári* gondjaiban és örömeiben.

Azt, hogy a nézőtér nem érezzük az idő múlását, elsősorban ennek a két színésznek köszönhetjük, *Básti Lajosnak* és *Tolnay Klárinak*. Könynyedén játszanak, tréfálkoznak, mondhatni szórakoznak szerepükben; kikapcsolódás ez talán nekik is, önefeledt, gyermeki tisztaságú játék.

Olyan kedvesek, rokonszenvesek, szeretnivalóak, hogy a néző önkéntelenül is szeretne hasonlítani hozzájuk, s szeretné hinni, hogy önmagát láthatja öbennük. Ehhez ráadásul a film támogatást is ad: mindkét szerepben bőven akad olyan hétköznapi, mindennapos vonás, amelyről ki-ki a saját életére ismerhet.

HA ELMESÉLJÜK a filmet olyasvalakinek, aki még nem látta, könnyen azt hiheti, hogy Gyárfás Mik-

lós és Keleti Márton csúfondóroosan kiforgat közhelyeket; visszájára fordítja őket, hogy lelepleződjenek. Miről is szól ez a mese? Két özvegyember szerelméről, s a fiatalok önző értetlenségéről, amellyel az idős fiatalok boldogsága elé akadályokat gördítenek; az idős fiatalok találékony-ságáról, amellyel a bonyodalmakat mégis megoldják, hogy végül is minden rendbejöhessen, s ők boldogan élhessenek, amíg... Nem, ezt a mondatot befejezni már ünneprontás volna.

Azt hihetnők tehát, hogy a film a hebrenc fiatalokkal kapcsolatos előítéleteinket fordítja fonákjára, hogy bebizonyítsa az ilyesfajta, az adott esetben nemzedéki elfogultság tartáhatatlanságát. A filmbeli fiatalok valóban nem hamarkodják el a dolgot, megfontoltan állnak az öregek boldogságának útjába, s voltaképpen ok nélkül, csak, mert... ilyenek a mai fiatalok.

Más közmondásokkal is példázhatnám, hogyan jut el a film a közhely látszólagos kigúnyolásától mégis a közhelyhez; sokkal érdekesebb volna viszont arra a kérdésre feleletet találni, hogyan jut el az ironikus alaptermészetű Gyárfás Miklós a gúnymentes érzelmességig? Akár ha Keleti Mártonnal közösen készített film-

Tolnay Klári és Básti Lajos

vígjátékait vesszük szemügyre: a *Butaságom története* fanyar gúnyosságától miért éppen az ironia gyöngülése és az érzelmesség növekedése felé vették útjukat?

S MIÉRT MARADT KI ebből a filmből már jóformán egészen a társadalom, a valóság? A *Butaságom története* a voltaképpeni mese körítésül, a mesével együtt élő díszletek-ként sok ironikus célzást tett a jelen kisebb-nagyobb visszásságaira. A *Tanulmány a nőkről* már elszakadt egy kicsit a valóságtól, lazított társadalmi kötelekein. Ez a harmadik film pedig már mintha idegen világban játszódna.

Miért? Manapság és minálunk talán nincsenek hasonló esetek? Szinte hallom az ellenvetéseket, bizonyágul idézve újságr riportokat sufniba számúzott öregekről, a lakásból kiűtált szülőkről, elkényeztetett gyerekek ridegszívűségéről, a szeretet-otthonokban szeretet híján tengődő, látogatóra hiába váró anyákról, és így tovább. Valóban, ilyen esetek vannak. De hadd kérdezzük tovább: *miért* vannak hasonló esetek? A riportok keresik ezeket az okokat, s a művészet sem térhet ki ilyen irányú elkötelezettsége alól.

A minap részt vettem egy másik film vitáján: a fõszõlalók egy része azt firtatta, mikor is eshetett meg a filmbeli eset. Külsõségekben keresték ugyanis az eligazítást: egy képet a falon, egy utcanévet, vagy a közlekedési eszközök évjárátát figyelték a kérdezők, s közben elmulasztották észrevenni a lényegesebb utalásokat, vagyis a mese, a bonyodalom természetében rejlõ keltezést. Ezzel a filmmel fordított a helyzet: a külsõségek egyértelmûen a máról vallanak, modern lakásban, divatos ruhákban, a mai Budapesten élnek a film szereplõi — s mégis annak van igaza, aki a bemutató után azt mondta: a harmincas években jártunk.

Valóban: ezt az idillikus ábrázolásmódot, a derûs-szerelmes öregkor illúzióját, a ridegszívû fiatalok fõ-

Bodrogi Gyula

lõtti fejcsõválást, a valódi problémáktól elidegenedett érzelmességet, ezt a gúnymentességet — vagyis a társadalombírálat hiányát — a harmincas évek szórakoztató filmjeibõl ismerjük.

AZ AKKORI FILMEKNEK ma is van közönsége; elsõsorban azok, akik annak idején már ott ültek a nézõtéren, egy fiú meg egy lány; most is õk ülnek a zsõllyéken, egymás kezét fogva — ugyanazét, vagy már másvalakiét, mindegy — és emlékeznek: de jó lenne még egyszer, újra fiatalnak lenni! Ezt az illúziót kínálja a másodvirágzás szép lehetõségében az *Elsietett házasság*.

Csakhogy a nézõtereken nemcsak egykori, hanem mai fiatalok is ülnek; ami az élet alkonyán megbocsátható, az korántsem kívánatos az élet hajnalán. S talán azok az egykori fiatalok sem egészen olyanok már, mint voltak; nemcsak azért, mert elszállt fölöttük az idõ, hanem — elsõsorban — azért, mert az idõ valóban nem állt meg, a harminc év alatt egész történelmet éltünk át valamennyien; ha most újra fiatalok lehetnénk, mások lennénk, mint akkor voltunk.

Az idill, az illúzió fölött bizony eljárt az idõ.

ZAY LÁSZLÓ